ת"ש המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קני והא פירות דבני הגבהה נינהו וקתני דקני במשיכה הכא במאי עסקינן [א]בשליפי רברבי אי הכי אימא סיפא הלוקח פשתן מחבירו (א) לא קנה עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי [ב]שאני פשתן דמשתמיט א"ל רבינא לרב אשי ת"ש א) בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור"ש בן אלעזר וחכ"א בהמה דקה [ג]במשיכה והא בהמה דקה דבר הגבהה היא וקתני דקני במשיכה שאני בהמה דסרכא ב) רב ושמואל דאמרי תרווייהו [ד]כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה ת"ש אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה [ה]ואע"ג דלא נתמלאה המדה (ב) כגון דאמר ליה הין בשנים עשר סלעים לוג בסלע אני מוכר לך ג) וכדאמר רב כהנא שנתות היו בהין ה"נ [ו]שנתות היו במדות ת"ש [ז]השוכר את הפועל לעשות עמו לגורן היום בדינר ולגורן

הא שמע · ממתניתין המוכר פירות כו' : **והא פירות דבני הגבהה נינהו** · דבשליפי זוטרי משמע מתניתין (ג) מדקמפלגי בסיפא גבי פשתן דהכי קתני המוכר פירות משך ולא מדד קנה דמשיכת כל שהוא מהניא בפירות שהרי דבר מועט הוא ובמשיכת כל שהוא נעקר כולו ממקומו כדאמר שמואל לגבי ספינה (לעיל דף עה:) עד שימשוך את כולה אבל המוכר פשתן שהוא ארוך אע"ג דהוי שליפי זוטרי לא קנה במשיכת פורתא דעדיין לא נעקר כולו ממקומו עד שיטלטלנו ממקום זה למקום אחר כלומר שימשכנו או יגביהנו למקום אחר שיהיה נעקר כולו ממקום שהיה שם דאיכא למימר דאפילו רב דפליג בספינה הכא מודה דהתם מים יש תחתיו ומדליא פורתא חשיבא כנעקרה כולה ממקומה אבל על גבי קרקע איכא למימר דמודי : **הכא במאי עסקינן בשליפי רברבי** · והכי קא מפליג בין פירות לפשתן המושך פירות פעמים שאם משך קנה כגון בשליפי רברבי דהתם ודאי מהניא משיכה וכל שכן הגבהה אבל המוכר פשתן דאי אפשר בשליפי רברבי כדמפרש לקמן אלא שליפי זוטרי נינהו לא קנה עד שיטלטלנו ממקום למקום כלומר שיגביהנו ולא במשיכה כדלעיל ודרך המגביהין מקחן אין מגביהין ע"מ להחזירו במקום שהגביהו אלא מגביהו והולך לו ונוטלו לרשותו והלכך נקט ממקום למקום והיינו דקפריך אי הכי אימא סיפא כו' דבשלמא לדידי דמוקמינן לה אפי' בשליפי זוטרי איכא לפלוגי בין רישא לסיפא במשיכת כל שהוא כדפרישית אלא לדידך דמוקמת נמי לרישא בשליפי רברבי ארוכין ליכא לפלוגי בין רישא לסיפא אלא דברישא מהניא משיכה דרגילין להיות שליפי רברבי ובפשתן לא מהניא משיכה אלא הגבהה משום דלא הוו רברבי אלא זוטרי : **אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי** · כמו פירות בתמיה ותהני בהו נמי משיכה [כן נראה שיטה זו בעיני ועיקר] : **שאני פשתן דמשתמיט** · שמחליק ואין יכולין לעשות ממנו משאות גדולות הלכך בעי הגבהה דדרכו בכך . ורבינו חננאל פי' שאני פשתן דמשתמיט כיון שאם ימשך מתנתק אין דרכו להמשך לפיכך קני בטלטול ולפי הלשון הזה איכא לאוקומה אפי' בשליפי רברבי ואפי' הכי ליתיה במשיכה אלא בהגבהה משום דמתנתק במשיכה: ה"ג בפירושי רבינו חננאל ת"ש בהמה גסה נקנית במסירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור' שמעון בן אלעזר וחכ"א בהמה דקה במשיכה והא בהמה דקה דבר הגבהה היא ותנו חכמים במשיכה · ומשנה היא בפ"ק דקידושין ומדרבנן קפריך דבהמה דקה מיקניא נמי במשיכה ואע"ג דבת הגבהה היא : **דסרכא** · מסתרכת ומתדבקת ברגליה בקרקע ולא אפשר בהגבהה כי אם בקושי הלכך אורחה במשיכה ורבינו חננאל פירש דסרכא שורטת מלשון שרוך נעל (בראשית יד) : **כור בשלשים אני מוכר לך** · צריך היה לו למעות כנגד דמי הכור ולא נתכוין שיהא זה קונה פחות מכור ולא יותר מכור אלא כור בצמצום מקנה לו לא פחות ולא יותר הלכך (ד) אם משך ואע"פ שפסק ואפילו ברשות לוקח ובכליו של לוקח לא קנה עד שיהא הכור מדוד כולו דהכא מדידה מעכבא הואיל והקפיד במכירה פחות מכור ויותר מכור ומשום הכי יכול לחזור בו מכל המכירה אפילו כשמדד לו כ"ט סאין חוזר הוא כל זמן שלא נמדד סאה אחרונה ואע"פ שמשך הכ"ט סאין אינה משיכה מעליא דכור זה חד מקח הוא ועד דמשיך כוליה לא קני כדאמרי' בפרק הזהב (ב"מ דף מז·) דהיכא דמכר לו חמור בפרה וטלה ומשך את הטלה ולא משך את הפרה שניהם יכולין לחזור בהם משום דלא הוי משיכה מעלייתא ומתניתין דקתני משך ולא מדד קנה היינו כשמקנה לו כל החבילה כמות שהיא והמדידה גלויי מילתא בעלמא היא להודיע כמה מכר : **ראשון ראשון קנה** · שכל אחד מכירה בפני עצמו היא וכגון דהויא מדה ללוקח ובסימטא דקני ליה כליו א"נ ברשות מוכר וכגון דאמר ליה מעיקרא יקנה לך כליך ברשותי : **הא שמע** · משום דפרכינן מינה טובא בשמעתין לעיל לא קאמר מיתיבי : מצאתי גירסא זו על העיקר בפירושי רבינו חננאל איש רומי ת"ש אם היתה המדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה ואע"ג דלא נתמלאת המדה הכא במאי עסקינן בדאמר ליה הין בי"ב סלעים לוג בסלע אני מוכר לך וכדאמר רב כהנא שנתות היו בהין הכא נמי כו' וכן עיקר דמהאי רישא שייך למיפרך (ה) הא דקתני בה בהדיא עד שלא נתמלאת המדה למוכר כו' אבל במדה של אחד מהן לא חיישינן לנתמלאת המדה אלא ראשון ראשון הנכנס בכליו של לוקח קנה לוקח דאפי' בחצי מדה שהיא חסירה ואין ידוע כמה יש הואיל ולא נתמלאת (ו) אין יכול לחזור בו ואע"ג דא"ל כור אני מוכר לך ביחד או סאה אני מוכר לך ביחד כל שכן הכא דזבין ליה כור ומדד כ"ט סאין מלאין שקנה כל מדה ומדה כשנתמלאת וקשיא לתרוייהו ופרקינן בדאמר ליה הין בי"ב סלעים לוג בסלע אני מוכר לך והיו י"ב שנתות כעין בליטות יוצאין בדופני הכלי מתוכו לסימנים כיון שמגיע השמן או היין בכל בליטה ידוע שהוא לוג וכיון שהגיע לבליטה נתמלאת המדה קרינא ביה ודמיא ממש לכור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך דקנה כל סאה וסאה ה"נ כל לוג ולוג קני כשמגיע לסימן ורישא דקתני חילוק בין נתמלאת ללא נתמלאת נהי נמי דמיירי כמו בסיפא בדאמר ליה הין בי"ב לוג בסלע אפי' הכי לא קני לוקח ראשון המגיע לסימן דכיון דבמדה שאינה של שניהן עסקינן והוא רוצה למדוד ולמלאותה כולה הרי היא מושאלת לו עד שיגמור את מדידתו דלא הויא שאולה ללוקח עד שתתמלא כדפרישית לעיל דעל מנת כן שאלוה שניהן זה למדידה וזה לקחתה משתתמלא לשפכה בכליו או ברשותו · והאי דקפריך בספרים שלנו מסיפא דקתני ברשות לוקח כיון שקיבל כו' לאו פירכא היא כלל דהתם כשהקנה לו כל התבואה מיירי דקני ליה רשותא בלא מדידה כדקתני נמי מתני' משך ולא מדד קנה ועוד אדרבה הוה ליה לפרוכי ממתניתין דקתני בהדיא משך ולא מדד קנה דאילו התם לא מדד כלל ואפי' הכי קנה ועוד שיטויא דקמשני לפי לשון הספרים דלא מפרשי דבהכי מיירי דקאמר הין בי"ב לוג בסלע לאו שיטויא הוא דמה מהניא שנתות היכא דאמר ליה סתם הין אני מוכר לך אפי' אם מדד לו הין בי"ב לוגין לא קני לשמואל עד דאמר בהדיא הין בי"ב לוג בסלע אני מוכר לך : **כדאמר רב כהנא** . במסכת מנחות ד) : **שנתות היו בהין** · של קדש עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש כלומר סימנים למדת חצי ההין לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש יין : **השוכר את הפועל** . ונותן לו שכרו עכשיו בניסן כדי לעשות עמו בגורן : **היום בדינר** · כלומר כל יום של ימות הגורן בדינר ונתן לו עכשיו ל' דינר לל' ימי הגורן ולא גרסינן מהיום בדינר בפי' רבינו חננאל :

אטו פשתן בשליפי רברבי מי לא עבדי ליה · בשלמא אי מוקמינן רישא בשליפי זוטרי וכן פשתן בשליפי זוטרי ובעינן ביה בהגבהה משום שאין דרכו במשיכה כלל אבל שאר דברים אע"פ שדרכן בהגבהה נקנית נמי במשיכה אבל השתא דמוקמינן בשליפי רברבי אמאי פשתן אינו נקנה אלא עד שיטלטלנו דהיינו בהגבהה והא אורחיה במשיכה כיון שהוא בשליפי רברבי : **ראשון** ראשון קנה · פ"ה דלא מצי למיפרך מסיפא דקתני ברשות לוקח כיון שקיבל עליו מוכר קנה דאיכא לאוקומי כשנתמלאה המדה ואינכרא לר"י דלא מצי למימר דאיירי כשנתמלאה המדה דא"כ ליתני בהדי' בבא דסרסור ולתני ברה"ר ובחצר שאינו של שניהן וברשות לוקח כו' ומיהו לא ניחא ליה למיפרך מסיפא כיון דמצי פריך מרישא : **כדאמר** רב כהנא שנתות היו בהין · תימה לרבינו חיים והלא לא רב כהנא אמרה אלא משנה היא בפ' ב' מדות (מנחות דף פז:) ואר"י דבפ' המוציא יין (שבת דף עח:) תנן סיד כדי לעשות אנדיפי ומפרש רב כהנא (שם פ:) מאי אנדיפי שנתות כדתנן שנתות היו בהין כו' הלכך מביא הכא רב כהנא דאשמעי' דאפילו במדות של חול עושין ולכך מיחייב המוציא סיד כשיעור לעשות בו שנתות אבל ממתניתין דמנחות לא חזינן שיש שנתות אלא במדות של קודש : **דינר** ליום כו' · נראה לרשב"א דהא דתנן באיזהו נשך (ב"מ דף סה·) מרבין על השכר ואין מרבין על המכר האי דשרי להרבות על השכר כגון שנכנס מיד לתוך הבית דבעינן אחר לא שרי להרבות דמיחזי כאגר נטר כדאמרינן הכא :

לך

צח א ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הל' ב ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קצח סעיף א :

צט ג מיי' שם פ"ב הל' ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קצז סעיף א :

ק ד מיי' פ"ד שם הל' ז ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ר סעיף ז :

קא ה ו מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף י:

קב ז מיי' פ"ז מהל' מלוה ולוה הל' יב ועיין במ"מ סמג לאוין קצג טוש"ע י"ד סי' קעו סעיף ח :

א) ב"ק דף יא: קדושין דף כה: ב) ב"מ דף קב : לקמן קה. קו: ג) שבת דף פ: מנחות דף פז: ד) [אינו שם לגמרי ועי' תוס' מנחות פז: ד"ה שנתות ותוס' דהכא] :

הגהות הב"ח

(א) גמרא פשתן מחברו ה"ז לא קנה : (ב) שם דלא נתמלאה המדה הב"ע כגון : (ג) רשב"ם ד"ה והא פירות וכו' מדקמפליג בסיפא : (ד) ד"ה כור כו' הלכך אפי' אם משך: (ה) ד"ה מצאתי וכו' שייך למפרך דקתני כצ"ל ותיבת הא נמחק : (ו) בא"ד ולא נתמלאת המדה אין יכול וכו' לבליטה העליונה נתמלאת:

רבינו גרשום

בשליפי . במשואות של פירות שקושרין בחבילות שאין יכול להגביהן: עד שיטלטלנו. היינו עד שיגביהו ואע"ג דעביד בשליפי רברבי : שאני פישתן דמשתמיט. שיכול לשומטן ולהשליך ממנו עד שיכול לטלטלו מה שאין כן בשאר חבילות : שאני בהמה דמסרכא . שכשרוצין למושכה נמשכת היא עצמה לאחריה ופעמים כסבור שמשכה לפנים ולא משכה אלאלאחור א)להכי קתני והדקה בהגבהה : רב ושמואל דאמרי תרוייהו . נמי לענין מדות מוכר אם אמר לו כור סתם שהוא ל' סאין בל' סלעין אני מוכר לך יכול לחזור בו המוכר אפי' בסאה אחרונה כל זמן שלא מדד לו כור שלם . אבל אם אמר לו כור בל' אני מוכר לך כל סאה וסאה בסלע : ראשון ראשון קנה. הלוקח דאינו יכול לחזור המוכר במה שכבר מדד לו ללוקח : ואע"פ שלא נתמלאת המדה . ואע"ג דאמר ליה כור סתם ולא אמר ליה סאה בסלע קנה לוקח ואין יכול לחזור המוכר : ומשני להכי קנה אע"פ שלא נתמלאה המדה לפי ששנתות יש במדה . סימנין עד כאן סאה עד כאן סאתים ועד כאן ג' וכן עד ל' ולהכי דמי כמאן דאמר ליה סאה בסלע ראשון ראשון לשנתות קנה . כדאמר רב (הונא) [כהנא] במס' מנחות שנתות היו בהין עד כאן לפר עד כאן לאיל עד כאן לכבש : השוכר את הפועל. וקוצץ עמו שיעשה עמו מלאכה לזמן הגורן לקצור . ובאותו זמן שקוצץ עמו הפועל בזול שאינו עושה מלאכה כל כך ומשכיר עצמו בדינר ולשעת הגורן מוצא מלאכה הרבה ומשכיר עצמו בסלע . והיינו דקאמר ליה בעה"ב אם תרצה אני אשכירך היום כשמלאכתך אינה שוה אלא דינר על מנת שתעשה עמי בזמן הגורן ואיני נותן לך אלא דינר כמו שאתה יכול לטול עכשיו אע"ג שמלאכתך באותו זמן יפה סלע ועל מנת כן אקדים לך שכרך מיד

א) רבינו מפרש דהקושיא הוא מדברי ר"מ דאמר והדקה בהגבהה ואף דלאו אורחה בהגבהה ומשני דבהמה א"א במשיכה משום דמסרכא ועי' רשב"ם .

ולגורן יפה סלע אסור להנות הימנו א) אבל אם שכרו מהיום בדינר ליום ולגורן יפה סלע מותר ואי ס"ד כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה ה"נ קמא קמא מיפסק פסק ואסור להנות הימנו מדינר ליום ולגורן יפה סלע מותר אמאי והא אגר נטר לי הוא אמר רבא ותסברא זלזולי בשכירות מי אסיר מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רישא דלא קא עביד בהדיה מהשתא מיחזי כי אגר נטר לי סיפא דקא עביד בהדיה מהשתא לא מיחזי כי אגר נטר לי: ואם היה מחובר בקרקע ותלש כל שהוא קנה: משום דתלש כל שהוא קנה אמר רב ששת ב) הכא במאי עסקינן דאמר ליה לך יפה לך קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה: **מתני'** ג) המוכר יין ושמן לחבירו והוקרו או שהוזלו אם עד שלא נתמלאת המדה למוכר משנתמלאת המדה ללוקח ד) ואם היה סרסור ביניהן נשברה החבית נשברה לסרסור (א) ה) וחייב להטיף לו שלש טיפין הרכינה ומיצית הרי הוא של מוכר ו) והחנווני אינו חייב להטיף שלש טיפין רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשכה פטור: **גמ'** הא מדה דמאן אילימא מדה דלוקח עד שלא נתמלאת מדה למוכר מדה דלוקח היא ואלא מדה דמוכר משנתמלאת מדה ללוקח מדה דמוכר היא אמר ר' אלעא ז) במדת סרסור והא מדקתני סיפא ואם היה סרסור ביניהם נשברה החבית נשברה לסרסור מכלל דרישא לאו בסרסור עסקינן רישא מדה בלא סרסור סיפא ח) בסרסור עצמו: הרכינה ומיצית הרי הוא של מוכר: א) כי סליק רבי אלעזר אשכחיה לזעירי אמר ליה מי כאן תנא דאתנייה רב מדות אחוייה רב יצחק בר אבדימי א"ל מאי קא קשיא לך דתנן הרכינה ומיצית הרי הוא של מוכר והתנן

ולגורן יפה. שכרו סלע בכל יום שבסלע היה יכול להשכיר עצמו אבל בשביל הקדמת המעות מוזיל גביה: **אסור.** משום דמיחזי כי אגר נטר לי שנותן לו זה הפועל סלע (ב) בימות הגורן בשביל דינר שנתן לו בניסן והמתין לו עד עכשיו: **אבל אם שכרו מהיום.** מאה יום במאה דינר ונתן לו שכרו עכשיו ולגורן היה יכול להשתכר הפועל בסלע דהיינו ד' דינרין ליום כיון שמלאכתו היום ששכרו עושה עמו מותר שכל פעולת המאה ימים כיום אחד ארוך דמיין ולא הוי אגר נטר לי שהרי מיד התחיל בפעולתו וכמו שהתחיל בפעולת ימי הגורן דמי והא הכא דכי כור בשלשים סאה בסלע הוא שהרי הזכיר לתת לו דינר ליום ולא קאמר ליה סתמא עד ימות הגורן אני שוכרך במאה דינר ואפי' הכי קתני מותר וחייב להשלים וקשיא להני דאמרי ראשון ראשון קנה והשאר לא קנה וכיון שזה לא קנה אמאי מותר הא כיון דיכול לחזור בו דכל יום ויום חשוב *מכירה בפני עצמה הוי נמי אגר נטר לי לענין ימות הגורן שהרי בניסן נתן לו שכר ימות הגורן ואיהו לא חיילי עד שיגיע ימות הגורן: **ותסברא.** דליהוי אסור וכי זלזולי בשכירות מי אסור בתמיה ואפי' היכא דהקדים לו הדינר מניסן ולא עשה עמו עד לגורן מדאורייתא שרי דלא דמי לא להלואה ולא למקח וממכר דאית ביה אונאה וביטול מקח דהתם ודאי כי מוזיל גביה מכדי שויו בשביל הקדמת המעות נמצא שנותן לו יותר מכדי הדמים שקבל אבל שכר טרחו של אדם ליכא אגר נטר לי דדרך פועל להשכיר עצמו בכל שהוא כשאין לו מה יאכל וכל מה שמקבל הפועל מבעל הבית ריוח הוא אצלו והלכך הך סיפא ליכא לד רבית כלל והיינו דקפריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא כיון דזלזולי בשכירות שרי רישא אמאי אסור ליהנות ממנו: **ומשני רישא.** חומרא בעלמא הוא דכיון דלא קעביד בהדיה מלאכה עד שיבא הגורן והוא כבר נתן המעות מקודם מחזי כרבית: **ומתמהין משום דתלש כל שהוא.** מן הפשתן קנה כל השאר המחובר בקרקע ואמאי מי קני האי במשיכה דהאיך דא"ל. מוכר ללוקח: **לך ויפה לך קרקע כל שהוא.** כך כתוב בספרים ישנים כלומר לך והחזק בקרקע לקנות פשתן המחובר בה דקרקע נקנה בחזקה וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ואתא מתני' לאשמועינן דחזקת קרקע מהני לפשתן ואע"ג דלא זבין ליה ארעא ואשמועינן נמי חזקה קלה דבלקיטת הפשתן מקצתו יכול לקנות השאר המחובר וכגון דא"ל המוכר לקט מן הפשתן עצמו קצת ויתייפה הקרקע ויהיה נקי לחרישה כדאמרינן בחזקת הבתים (לעיל דף נד.) האי מאן דזכי זיכה אדעתא דארעא קני וה"נ אם לקט מן הפשתן קצת ונתכוין (ג) לקנות הקרקע קני לה לקנות כל מה שעליה כן נראה בעיני: **מתני' המוכר יין ושמן.** וה"ה לפירות אלא אגב דבעי לאורויי בסיפא חייב להטיף שלש טיפין נקט יין ושמן: **והוקרו או שהוזלו.** לאחר פיסוק הדמים: **עד שלא נתמלאת המדה.** ובמדה שאינה של שניהם מוקי לה בגמ' ותנינא מה דתניא לעיל בברייתא וטעם (ד) כדהתם כל זמן שלא נתמלאת הוי כליו של מוכר ומשנתמלאת הוי כליו של לוקח ומיירי בסימטא או בחצר של שניהם: **היה סרסור ביניהן.** והמדה שלו כדמפרש בגמ' ודרך הסרסור לקנות מבעל הבית ומוכר לאחרים ומרויח: **נשברה לסרסור.** דקני ליה כליו של סרסור לסרסור כדתניא לעיל ואם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה וקא משמע לן דלא אמרינן דסרסור איהו אלא שלוחו של לוקח וכשנתמלאת נשברה ללוקח: **הרכינה.** הטה על צדה אחר שהטיף ממנה שלש טיפין ללוקח: **ומיצית.** שנתאסף מצוי השמן לשולי הכלי: **הרי הוא של מוכר.** משום דהלוקח מתייאש כדאמרי' בגמ': **וחייב להטיף לו שלש טיפין.** לאחר עירוי השמן והיין חייב עוד להטיף שלש טיפין מן הדבוק בדופני הכלי: **והחנווני.** טרוד הוא במכירתו ולכך לא הזקיקוהו להטיף דאין לו פנאי: **ר' יהודה אומר כו'.** בגמ' בעי ר' יהודה אהיכא קאי: **גמ' אי מדה דלוקח היא.** וליקני ליה כליו כדתניא לעיל אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה דהכא נמי בשיש שנתות במדה עסקינן כדאוקימנא לההיא דלעיל דהא סתמא קתני אפילו במדה שיש לה שנתות ואמר ליה הין בשתים עשר סלעים לוג בסלע: **מדה דמוכר הוא.** ואמאי קנה לוקח דהא אפילו אם תמצא לומר דברשות לוקח מיירי הא איבעיא לן לעיל אם הכלי חשוב הפסקת רשות ולא איפשיטא וא"כ תפשוט ממתני' דכליו של מוכר ברשות לוקח קנה לוקח והוא הדין לכליו של לוקח ברשות מוכר דקנה מוכר: **במדת סרסור.** שהשאילה לשניהן וכדתניא לעיל בברייתא וטעמא כדפרישית ותנינא במתניתין מאי דתני בברייתא לעיל דארבע מדות: **רישא.** שהשאיל להם המדה והסרסור אינו שם וקא משמע לן דאינן שלוחיו של סרסור להיות המקח ברשותו ואף על גב דהמדה שלו ודרך סרסור למדוד במדתו להשתכר בלוקח הלוקח ממנו: **סיפא.** שהסרסור ביניהן דכיון שהוא שם והמדה שלו המקח ברשותו דאיהו לוקח מן המוכר ומוכר ללוקח ומשום הכי כי נשברה נשברה לסרסור דכליו קני ליה כדתניא לעיל ראשון ראשון קנה: **הכי גרסינן מי כאן תנא דאתנייה רב מדות.** כלומר היש כאן בארץ ישראל תנא שונה משניות וברייתות ששנה לו רב מדות מתני' דמיירי בדין מדות: *)**והתנן.** גבי מפריש תרומה שתי מדות ממאה אם הרכינה בעל הבית לאותה מדה שמדד בה התרומה ונתנו לכהן ומיצת הרי הוא של תרומה ובמתניתין נמי תיהוי של לוקח:

*) שייך לע"ב

משום

נ"א שכירות

לך ויפה לך קרקע כל שהוא וקני כל מה שעליה. כלומר החזק בקרקע ע"י יפוי דהוי כעין נעל וגדר כל שהוא ותהא שאולה לך להיות כשלך לענין זה שתקנה מה שעליה: **המוכר** יין ושמן לחבירו והוקרו והוזלו. לאו דוקא הוקרו והוזלו אלא שאין דרך לחזור בהם: **נשברה** לסרסור. פי' הקונטרס לפי שהסרסור קונה לעצמו וחוזר ומוכר לבעל הבית ותימה דאם כן אמאי נקט נשברה ושבק יוקרא וזולא דאיירי בה רישא הוי ליה למימר היה סרסור ביניהן והוקרו והוזלו ופי' ריב"ם היה סרסור ביניהם ומדד להן כדרך סרסורים שמודדין בשכר שנותנין להן ונשברה החבית ע"י מדידה נשברה לסרסור וכגון שלא היה מחמת אונס אלא ע"י שלא נזהר יפה במדידה: **מי** כאן תנא דליתנייה רב מדות. רבינו שמואל מגיה דאתנייה רב כלומר ששנה לו רב מדות משום דקשיא לי' היאך יתכן שהיה רבו של רב והא בימי רבא הוה כדאמרינן ביבמות (דף ג. ושם ד"ה דאמר) אמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי וקשה לר"ת דבפ' כל הבשר (חולין דף קי. ושם ד"ה איכא) אמר איכא תנא דאתניי' לרב כחל אחוי ליה לרב יצחק בר אבדימי א"ל אני לא שניתי לו כחל כל עיקר ולדבריו הוה לי' למימר ממנו ב) ואמר רבינו תם דשני רב יצחק בר אבדימי הוו חד בימי רבי וחד בימי רבא כדאמרינן בפ' כירה (שבת דף מ:) אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ואותו היה רבו של רב ומיהו הכא אומר רשב"א דעל כרחך רב יצחק בר אבדימי הוא תלמידו של רב דאי ס"ד רבו של רב (ה) היכי קאמר לר"א הא איתמר עלה אמר ר' אבהו ג) (א"ר יוחנן) והא אפי' ר' יוחנן שהיה רבו של רבי אבהו היה קורא את רב שהיה תלמידו של רב יצחק בר אבדימי רבינו כדאמרי' ד) באלו טריפות (חולין דף נד): והתנן

א) חולין דף קי.: ב) [ועי' תוס' יבמות ג. ד"ה דאמר וכו']: ג) [לפנינו ליתא]: ד) [שם לא נמצא כלל ואפשר דצ"ל בגיד הנשה לה: וע"ע תוס' כתובות נו. ד"ה אמר ותוס' חולין קי. ד"ה איכא]:

קג א מיי' פ"ז מהל' מלוה ולוה הל' יב סמג לאוין קצג טוש"ע יו"ד סי' קעו סעיף ח:

קד ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הלכה יח:

קה ג מיי' פ"ד מהל' מכירה הל' ח ועיין בהשגות סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ר ס"ט:

קו ד מיי' פ"ב מהלכות שלוחין ושותפין הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קפח סעיף ז:

קז ה ו טוש"ע ח"מ סי' רלא סעיף ז:

קח ז מיי' פ"ד מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ר סעיף ט:

קט ח מיי' פ"ב מהל' שלוחין הל' ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קפח סעיף ז:

פי' הרשב"ם העיקרי*)

מתני' המוכר יין ושמן לחבירו. ה"ה לפירות ומשום סיפא דבעי לאשמועינן חייב להטיף לו שלש טיפין נקט יין ושמן: והוקרו או שהוזלו. אחר פיסוק דמי': עד שלא נתמלאת המדה למוכר. דבמדת שאינה של שניהם יש חילוק בין נתמלאת המדה ללא נתמלא' וטעמ' כדפרישי' התם משנתמלאת המדה הוקרו ללוקח דהשתא הו"ל כליו וקני בסימטא ובחצר שהיא של שניהם: היה סרסור ביניהם. והמדה שלו היא כדאמרינן בגמרא ודרך הסרסור לקנות מבעה"ב ומוכר לאחרים ומרויח וקני ליה כליו של סרסור הואיל ולעצמו מודד ואח"כ מוכר ללוקח והלכך נשברה החבית נשברה לסרסור כדתניא נמי לעיל אבל אם היתה מדה של אחד מהם ראשון ראשון קנה ה"נ קנתה לו מדתו לסרסור ולא אמרינן מאחר שנוטל מזה ונותן לזה הרי הוא שלוחו של לוקח ואם נתמלאת נשברה ללוקח קמ"ל: הרכינה. הטה על צדה לאחר שעירה ממנה את היין או השמן והטיף שלשה טיפין ללוקח: ומיצת. שנתאסף מיצוי המדה לשולי הכלי במקום אחד הרי הוא של מוכר ולא של לוקח דמתיאש בכך כדאמרי' בגמרא: וחייב המוכר להטיף שלשה טיפין. מן הדבוק בדופני המדה לכליו של לוקח לאחר שעירה ממנה את היין והשמן לכליו של לוקח: החנוני. טרוד הוא שמוכר כל שעה ולא הזקיקוהו להטיף שלשה טיפין דאין לו פנאי: ר' יהודה אומר כו'. בגמ' בעי אי ארישא קאי אי אסיפא קאי: [גמ'] אילימא מדה דלוקח. ומשום הכי קתני נתמלאת המדה ללוקח: א"ה עד שלא נתמלאת המדה נמי אמאי למוכר ליקני ליה נמי כליו של לוקח כדתני' לעיל אם היתה מדה של אחד מהן ראשון ראשון קנה דאוקימנא לההיא דא"ל הין בשנים עשר סלעים לוג בסלע אני מוכר לך ה"נ הוה מוקמינן למתני' דהא סתמא קתני דבכל עניני' קנה מוכר כל זמן שלא נתמלאת המדה ואפי' היכא דא"ל הין בשנים עשר סלעים לוג בסלע ואמאי הא מדה דלוקח היא: מדה דמוכר היא. ואמאי קנה לוקח דמתני' אפי' בסימטא מיירי ובסימטא לא קני לוקח בלא כליו או עד שימשוך או יגביה כדאמרינן מדד ע"ג סימטא לא קנה וכ"ש שהיה בכליו דמוכר ואפי' את"ל דברשות אחד מהן מיירי הא מיבעיא לן לעיל אם הכלי חשוב הפסקת רשות או לא ולא איפשיטא וא"כ תפשוט ממתני' דכליו של מוכר ברשות לוקח קנה לוקח וה"ה לכליו של לוקח ברשות מוכר דקנה מוכר: במדת סרסור. שהשאילה לשניהם ותנינא במתני' מאי דת"ר לעיל ארבע מדות במוכרין עד שלא נתמלאת המדה כו' בד"א במדה שאינה של שניהם אבל אם היתה כו': רישא. שהשאיל להם מדתו בלא סרסור כלומר שלא היה הוא לשם ואתא לאשמועינן דלאו שליחותיה דסרסור קא עביד לוקח ואע"ג שדרך סרסור למדוד במדתו ולהשתכר בלוקח הלוקח ממנו הנ"מ בשישנו בשעת מדידה אבל ההיא היכא דליתיה לא קני שהרי עכשיו אין הלוקח קונה ממנו אלא מן המוכר: סיפא. בסרסור עצמו לשם והמדה שלו דזבין ממוכר ומזבין ללוקח הלכך נשברה לסרסור דראשון ראשון קנה כדתניא נמי לעיל ואם היתה מדה של אחד מהן כו': נראה לי דה"ג מי כאן תנא דאתנייה רב מדות. היש כאן בארץ ישראל שום תנא שונה משניות ובריייתות דמתני ליה רב מתניתא דמיירי רב במדות שמודדין בהן

והתנן

רבינו גרשום

אסור. דמיחזי כרבית שבשכר שמקדים שכרו וממתין לו עד אותו זמן מיקל לו בשכרו. אבל אם אמר לו אני אשכירך בדינר היום כמו ששוה מלאכתך עכשיו ואתן לך דינר מותר לעשות כן אע"פ דלגורן מלאכתו יפה סלע. ולטעמך אם איתא דראשון ראשון קנה האי פועל כל יום ויום דומה כשנתות ולערב קנה שכירות של כל יום. כיון דיכול לחזור בו בכל ערב וערב מה שמקיל לו בשכירותו שיכול ליטול בגורן מאחרים דמי כמאן דיהיב ליה רבית האי פועל בההיא הנאה דקא יהיב ליה השתא מלאכה שלא בזמן גורן ואמאי מותר: אמר רבא ותסברא. דהוי רבית כי האי גוונא וכי לזולי בשכירות. אם פועל מקיל ומזלזל בשכירותו ומשכיר עצמו בפחות מפועלים אחרים מי אסור ודאי אינו אסור ולא קשיא לרב ושמואל. ומקשה כיון דאמרת דלזולי בשכירות לא אסור א"כ מאי שנא רישא מסיפא דברישא קאמר אסור. היינו טעמא רישא כיון דלא עביד בהדיה דבעל הבית השתא מלאכה אבל מתנה עמו בשכירות דהשתא שיעש' עמו לגורן ומלוהו שכרו עד הגורן מיחזי כי אגר [נטר] יהיב ליה פועל דנטר וממתין לו עד הגורן. וסיפא הואיל דעבד מלאכה כל יומא עד הגורן לא מיחזי כאגר נטר ליה: פיס' לך ויפה לך שיש במקום הפשתן קרקע כל שהוא תלוש העשבים ויפהו וקנהו לי ובההיא הנאה קנה לך שאר הקרקע לקנות (יד) הפשתן שעליה: פיס' עד שלא נתמלאת המדה למוכר דיכול לחזור בו. אבל משנתמלאת מדה ללוקח ברשות לוקח היא ואין יכול לחזור בה המוכר. ואם היה סרסור ביניהן שהסרסור קונה מבעל הבית ומוכר ללוקח בריוח ועד שהוא מודד לו נשברה החבית בידו נשברה לסרסור ומשלם הסרסור. והמוכר יין ושמן חייב להטיף לו המוכר ג' טיפין. ללוקח אחרי שמריק לו הכלי. ואם אחר שהטיף לו הג' טיפין הרכינה המדה שהטה אותה אצל הכותל ומיצית שנתמצה השיור שבתוכה ונתקבץ למקום אחד אותו המיצוי הרי הוא של מוכר. והחנוני שטרוד הוא אינו חייב להטיף ג' טיפין ללוקח. וכן בעל הבית ערב שבת עם חשיכה פטור מלהטיף ג' טיפין לפי שטרוד הוא לצורך שבת. הא מדה דלוקח הוא וראשון ראשון קנה: הכא במדת סרסור עסקינן שהשאילה לשניהן. מכלל דרישא לאו במדת סרסור מיירי כלל. ומתרץ רישא מיירי במדה של סרסור ובלא סרסור דאין הסרסור מודד אלא בעה"ב וסיפא מיירי נמי במדת סרסור ובסרסור עצמו דאיהו מודד להכי נשברה החבית נשברה לסרסור: לרב מדות. מתני' דהכא דמיירי

הגהות הב"ח (א) במשנה נשברה לסרסור הרכינה ומיצת הרי הוא של מוכר וחייב להטיף לו שלש טיפין והחנוני אינו חייב להטיף לו שלש: (ב) רשב"ם ד"ה אסור וכו' סלע ליום בימות הגורן: (ג) ד"ה לך ויפה וכו' קצת ונתכוין (לקנות) תו"מ ונ"ב כ"ל לנקות: (ד) ד"ה עד שלא וכו' וטעם כדפרישית התם: (ה) תוס' ד"ה מי וכו' רבו של רב היאך קאמר:

---

*) בכל הדפוסים השמיטו בטעות פירוש הרשב"ם העיקרי מכאן עד דף פ"ט ע"ב ד"ה ת"ר אין עושין את המחק לידו כו' וכן לקמן מן דף ק"ל ע"ב ד"ה אין למדין הלכה כו' עד קל"א ע"ב ד"ה פשיטא בנו ואחר. ותחתיו הכניסו פי' אחר כמ"ש בדף פ"ט ע"א בהערה לפי' הרשב"ם בסוף העמוד. וז"ל בפי' זה העמוד יש פריצות נכריות כו' וכן יש עוד שלש הלכות כו'. כ"ז נעשה בד' וויניציאה בשנת רפ"ח ואחריו נגררו כל הדפוסים. ואנחנו ראינו להדפיס במקומות הנ"ל גם את פי' הרשב"ם העיקרי כמ"ש בדפוס פיזרו בשנת רע"ח וכדמוכח מתוס' רי"ד שמביא פי' ההוא בשם הרשב"ם בדף פ"ח ע"א ד"ה אטו משום דגמר בלבו. ובדף פ"ט ע"ב ד"ה כך אמרו לענין טומאתן. כ"ז הוכיח בס' ד"ס בהקדמת מס' זו וכתב שגם בפי' הראב"ד כ"י שבידו מביא את הפי' הזה בשם הרשב"ם וכ"ה ברש"י שבריי"ף כו'. ע"ש ובכ"ז לא השמטנו גם את הפי' שנדפס בכל הדפוסים. ומשנה לא זזה ממקומה.

א)והתנן ¹הרכינה ומיצה הרי זו תרומה א"ל הא איתמר עלה אמר רבי אבהו (א) משום יאוש בעלים נגעו בה: והחנווני אינו חייב להטיף וכו': איבעיא להו רבי יהודה ארישא קאי ולקולא או דלמא אסיפא קאי ולחומרא ת"ש דתניא רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשיכה חנווני פטור מפני שחנווני טרוד:

מתני' ²השולח את בנו אצל חנווני ב)(ופונדיון בידו) ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר שבר את הצלוחית ואבד את האיסר חנווני חייב רבי יהודה פוטר שעל מנת כן שלחו ומודים חכמים לר' יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שחנווני פטור:

גמ' בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי דרבנן סברי ³לאודועי שדריה ור' יהודה סבר לשדורי ליה שדרי' אלא(ב) שבר צלוחית אבדה מדעת היא אמר רב הושעיא הכא בבעל הבית מוכר צלוחיות עסקינן וכגון שנטלה חנווני על מנת לבקרה וכדשמואל ג)דאמר שמואל הנוטל כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו חייב לימא דשמואל תנאי היא אלא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בחנווני מוכר צלוחיות עסקינן ואזדא רבי יהודה לטעמיה ורבנן לטעמייהו אי הכי אימא סיפא מודים חכמים לר' יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שחנווני פטור והא אמרת לאודועי שדריה אלא אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו הכא במאי עסקינן

כגון

רשב"ם

משום יאוש בעלים. שהלוקח מתיאש ומפקיר אותו מילוי מפני שטורח לו להמתין עד שיתמלא אבל (ג) תרומה לא שייך יאוש דמ"מ תרומה היא ואסורה לזרים: **ארישא קאי**. דקתני חייב להטיף שלש טיפין לעולם ואתא רבי יהודה למימר דבערב שבת אינו חייב: **או אסיפא קאי**. דקתני דחנווני פטור מלהטיף ואתא איהו למימר דאינו פטור אלא בערב שבת עם חשיכה: **ת"ש**. דאסיפא קאי: **מתני'** מצאתי הגהת רבינו זקני אבי אמי מ"כ השולח בנו אצל חנווני ופונדיון בידו שהוא שני איסרין להביא לו באיסר שמן ואיסר יתן לו החנווני וכן עשה מדד לו באיסר שמן והאיסר מסר לתינוק להביא לאביו האיסר והשמן (ד) ומי שמפרש ונתן לו תינוק את האיסר לחנווני וגם מפרש ואבד את האיסר הוא השמן הלקוח באיסר טעות הוא ואינו לשון משנה וגם כשבעל הגמרא תמיה בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי מאי קאמר מי איכא פלוגתא באיסר והלא לא אבד אלא השמן ואם תאמר (ה) לתניי' לפונדיון במתני' לא הוצרך שכן דרך רוב סחורותן כי איסרין לא היו מצויין כפונדיונין כמו שנוהגין במחליות שנותן פשוט ומקבל מחלה ואוכל בדמי מחלה כן פירש זקני מ"כ: **ושבר התינוק את הצלוחית**. ונשפך השמן: **ואבד האיסר**. שנתן לו החנווני עם השמן בדמי הפונדיון שהביא לו: **החנווני חייב לשלם**. הצלוחית והשמן והאיסר וטעמא מפרש בגמ': **שעל מנת כן שלחו**. האב לבן אצל החנווני שימסור החנווני לבן האיסר והשמן: **ומודים חכמים לר' יהודה כו' שחנווני פטור**. בצלוחית לבד אבל בשמן ואיסר חייב(ו) ה"ג בפי' רבינו חננאל ובספרים ישנים: **גמ' בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי כו'**. האיסר שנתן החנווני לתינוק והשמן שבצלוחית: **לאודועיה**. לחנווני שצריך לשמן שדריה האב לבנו כדי שישלח לו חנווני מה שישלח לו על ידי שלוחו פקח ורבי יהודה סבר לשדורי ליה ביד בנו שדריה: **אלא צלוחית**. אמאי חייב חנווני לשלם: **אבדה מדעת היא**. דכי מסרה לתינוק שאינו יודע לשמרה הפקר הוא זה ואינו חושש אם יחזירנה בנו בידו ריקנית אלא שישלח לו החנווני מה שישלח משלו הן שמן הן איסר ביד פקח ופונדיון שנטל בנו בהליכה נהי נמי דאבדה מדעת היא מכל מקום בחזרה יפה מחייבין חכמים הואיל ואמרינן לאודועיה שדריה: **בבעל הבית**. האי שולח בנו מוכר צלוחיות הוא וניחא ליה שיקנה אותה חנווני אם ירצה לקנותה: **שנטלה חנווני**. מיד התינוק: **לבקרה**. (ז) אם שלימה היא על מנת לקנותה: **כדשמואל**. היא פלוגתא דרבנן ורבי יהודה דבנטילה קנאה מיד שהרי מסתמא ימצאנה שלימה ויתכוין לקנותה והוא דקיצי דמיה כדלקמן דקני ליה מיד וכשמחזירה ליד התינוק הרי הוא כמשליכה לאיבוד ונאנס בידו קרינא ביה ולא מיפטר עד שיחזירנה ליד בעלים עצמן שהרי משנטלה נתחייב באחריותה ד)(ואע"ג דתניא כוותיה דשמואל בפ' ד' נדרים (נדרים נא:) בהליכה חייב כו'): **ע"מ** (ח) **לבדקו**. ולעכבו: **ונאנס בידו**. כגון שנפל מידו ונשבר: **חייב**. והוא דקיצי דמיה כדמפרש לקמן דסמכא דעתיה לקנותה אחרי שפסק דמיו ואפילו אם חוזר בו ואומר איני חושש בכלי זה לקנותו ונאנס בידו קודם שהחזירו לבעליו חייב דמדאגביה ע"מ לבדקו ולקנותו אחרי כן הוא דאיחייב ליה באחריותו וכיון דאיחייב באחריותו היכי מיפטר תו עד שיחזירנו לבעליו וה"כ רבנן מחייבי כדשמואל ורבי יהודה לית ליה דשמואל והיינו דקתני סיפא ומודים חכמים לר"י כו' הכי קאמר מודים חכמים לרבי יהודה שאם נטלה על מנת שלא לבדקה הרי הוא כאילו צלוחית ביד תינוק ומדד חנווני לתוכה שפטור: **הכא בחנווני מוכר צלוחיות**. והך צלוחית דמתניתין של חנווני היא ששלח לו בעל הבית הדמים ביד בנו לקנות צלוחית ממנו ולהביא בה שמן והלכך האי צלוחית ליכא אבדה מדעת: **דרבנן לטעמייהו**. דאמרי גבי איסר ושמן חייב דלאודועיה שדריה והוא הדין לצלוחית ורבי יהודה לטעמיה דלשדורי יין ושמן וצלוחית ביד בנו שדריה לבנו: **והאמרת לאודועיה שדריה**. ולא היה לו למסור הצלוחית לבנו של בעל הבית: **אלא אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו**. לא תוקמה לא בחנווני מוכר צלוחיות ולא בבעל הבית מוכר צלוחיות אלא הכא בצלוחית המיוחדת למדה עסקינן ונטלה חנווני מיד תינוק למוד בה לצורך התינוק ואע"ג דאבדה מדעת היא כיון שנטלה נתחייב בשמירתה עד שיחזירנה לידו של בעל הבית:

כגון

תוספות

והתנן הרכינה ומילה הרי היא של תרומה. תימה אמאי הוי של תרומה והא אינו חייב לתרום אלא אחד מן כ' א"כ כמו אותן מדות של חולין תהיה של תרומה ושל חולין היו בלא הרכינה ומילה וי"ל דכשקרא שם על אותה מדה גמר בדעתו שתהיה כולה תרומה עם המילוי ודוקא בתרומה אמר הרכינה ומילה הוי תרומה אבל לענין מעשרות לא דהמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין: **משום** יאוש בעלים נגעו. הוי מצי לשנויי דהוי תרומה משום דאין ברירה דכשקרא שם אין ידוע איזה יהא למטה: **אלא** צלוחית אבדה מדעת היא. ואע"ג דפונדיון נמי אבדה מדעת היא שמשלחו ביד תינוק מ"מ כיון שהפונדיון של בעל הבית נשאר ביד החנווני אינו פוטרו עד שיביאו לידו שוה פונדיון שמן ואיסר ואם היה מחזיר אותו פונדיון עצמו לתינוק הכי נמי דהוה פטור: **וכגון** שנטלה חנווני על מנת לבקרה כדשמואל כו'. וסיפא דקתני ומודים חכמים לרבי יהודה בזמן שהצלוחית ביד תינוק דפטור לאו דוקא ביד תינוק אלא אפי' נטלה נמי ע"מ שלא לבקרה: **הלוקח** כלי מבית האומן ע"מ לבקרו ונאנס בידו חייב. לכאורה נראה דחייב משום דחשיב כשואל דס"פ ד' נדרים (נדרים דף נא.) מפרש טעמא דשמואל דקסבר הנאה לוקח היא היינו כשואל שכל ההנאה שלו ועוד דבפ' האומנין (ב"מ דף פ:) גבי הא דאמר רב חסדא לא שנו הא דקתני שלחה ומתה חייב אלא כשהחזיר' בתוך ימי שלשה אבל לאחר ימי שלשה פטור ומסיק אימר דמסתברא דפטור משואל וחייב כנושא שכר הואיל ונהנה מהנה תניא כוותיה [דאמימר] הלוקח כלי מבית האומן כו' ונאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר פירוש לכך פטור (ט) בחזרה כשנאנסו שאינו אלא שומר שכר ומדמייתי מינה אההיא דהחזירה לאחר ימי שלשה משמע דהא דקתני נאנסו בהליכה חייב דהוי מטעם שואל א"כ מילתיה דשמואל כמי הוי מטעם שואל דהא מההיא ברייתא מייתי בנדרים (שם:) סייעתא לשמואל מיהו רש"י פירש בב"מ (שם) דנאנסו בהליכה חייב משום דחשיב כלוקח ומ"מ מייתי מינה שפיר (י) אההיא דאמימר כי היכי דחשיב ליה ברייתא נושא שכר בחזרה אע"פ שבטל המקח משום דעד השתא היה כלוקח הכי נמי שואל אחר שכלו ימי שלשה הוי שומר שכר כיון שנהנה בשאלה עד עכשיו וכן נראה לר"י דחשיב לוקח ומייתי ראיה מההיא דלקמן דאייתי קרי לפום כהרא דאמר רב כהנא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ואי שואל הוי אמאי לא יוכל להקדיש מה שהשאיל ביד אחרים כמו שהמשכיר יכול להקדיש כדאמרי' בפ' האומר משקלי עלי (ערכין דף כא. ושם) ואין נראה לרשב"א ראיה דהתם לא על מנת לבקרם נטלם אלא על מנת לקנות מיד ולכך אין יכול המוכר להקדישו והשיב לו ר"י דמשמע שנטלם כדי לבקרם מדמייתי ליה אדשמואל ואין להקשות אי שואל הוי אמאי לא פטור החנווני כשנטלה על מנת לבקרה והחזירה ליד התינוק דכלתה שאלתו כיון שהחזירה למקום שלקחה דהא אמר בסמוך לרבי יהודה שואל שלא מדעת שואל הוי החזירה ליד התינוק פטור דהתם ודאי הוי שואל שלא מדעת אינו חייב להחזירה אלא למקום שנטל אבל הכא דשואל מדעת הוא חייב להחזיר ליד בעלים:

אי הכי אימא סיפא ומודים חכמים לר' יהודה כו'. ורבה ורב יוסף סברי כו' בזמן שהצלוחית ביד התינוק דהיינו שהביאה מבית אביו:

מר

עין משפט נר מצוה

קי א מיי' פי"א מהל' תרומות הל' טו:

קיא ב ג מיי' פ"ב מהל' שלוחין ושותפין הל' ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפח סעיף ב:

רבינו גרשום

דמיירי בה דין דמדות: הרי היא של תרומה. דמה שמיצת לא הוי דבעל הבית דלהוי חולין אלא כיון שמדד בה תרומה הרי היא תרומה המצוי. ומתני' קאמר דמוכר הוי דהיינו בעל הבית: אמר ר' אבהו התם במתני' להכי של מוכר הוי דמשום יאוש בעלים נגעו בה. שמתיאש הלוקח מאותו מצוי שאינו רצונו להמתין עד שיתמצה כולו אבל הכא בתרומה לא ידע מאן נינהו בעלים דתרומה דלייאשו מיניה להכי הרי הוא של תרומה. ר' יהודה ארישא קאי ולקולא דקתני רישא המוכר חייב להטיף לו ג' טיפין בכל עת מכירה ואתא ר' יהודה למימר ערב שבת עם חשיכה פטור דהיינו קולא. או דלמא אסיפא אחנווני קאי ולחומרא דר' יהודה אומר ע"ש עם חשיכה החנווני פטור מלהטיף אבל בשאר זמן חייב להטיף. הוו שמעינן דאחנווני קאי כדאמר מפני שחנווני טרוד אותה שעה שקונין ממנו רבים: פיס' השולח את בנו כו' ונתן לו את האיסר שוליך לחנווני. שיבר התינוק את הצלוחית בחזירתו עם השמן ואיבד את השמן שקנה באיסר. חנווני חייב לשלם השמן והאיסר והצלוחית לבעל הבית. ר' יהודה פוטר חנווני שעל מנת כן שלחו. כלומר בעל הבית פשע ששלח ביד תינוק ואבידה מדעת היא: ומודים חכמים לר"י. אע"פ שמחייבין החנווני כששיבר התינוק בחזרתו שהיה לו לחנווני להוליך מודים אם כל זמן שהצלוחית עדיין ביד תינוק ועד שחנווני מודד לתוכה נשברה פטור החנווני: בשלמא איבד את האיס'. כלומר את השמן באיסר כו' בהא פליגי דרבנן סברי לאודועי לחנווני שגר ליה ביד תינוק כדי שיבין שתינוק אינו בר הבאת שמן ושלח בידו כדי שיביא לו החנווני עצמו או שלוחו. ור' יהודה סבר לשדורי ממש שדרי' לתינוק ואם שפך התינוק מה פשע יש לחנווני בכך: אלא שיבר תינוק לצלוחית. אמאי מחייבי רבנן לחנווני והלא אבידה מדעת היא שעשה בעל הבית ששלחה אפילו ריקנית ביד תינוק שדרכו לשבור: אמר רב הושעיא. האי דמחייבי רבנן לחנווני בששיבר צלוחית לא בשיבר תינוק מיירי אלא בלא תינוק מיירי ובשיבר חנווני עצמו מיירי. והכא בבעה"ב מוכר צלוחיות עסקינן ובא חנווני לקנות צלוחית ונטלה על מנת לבקרה אם יפה היא ונפלה מידו ונשברה וכדשמואל דאמר כו'. לימא הא מלתא דשמואל תנאי היא דר' יהודה דפטר חנווני לית ליה דשמואל: לעולם דברי הכל היא. ובהא לא פליגי אלא במאי פליגי ר' יהודה ורבנן בצלוחית בחנווני מוכר צלוחית עם השמן ושלח בנו אצל חנווני למוד לו באיסר שמן ובצלוחית של חנווני דהכא לא מצי למימר אבידה מדעת היא דהא לא שיגר אביו בידו שום כלי. ושיגר לו החנווני השמן עם הצלוחית ביד תינוק ושיברו. ואזדא ר' יהודה לטעמי' דאמר לשדורי השמן והצלוחית שדריה אביו ופטור החנווני. ורבנן לטעמייהו וכו': אי הכי. דכי מוקמת לה בחנווני מוכר הצלוחית: אימא סיפא ומודים חכמים לר' יהודה כו'. והאמרת דחנווני מוכר צלוחיות ולאודועיה שדריה. אי הכי מאי כל זמן שהצלוחית ביד תינוק. מאי בעי צלוחית ביד תינוק ואמאי פטור והא צלוחית

מסורת הש"ס

א) תרומות פי"א מ"ח: ב) רש"ל מ"ז: ג) נדרים דף נא.: ד) ס"א ל"ג ועיין רש"א:

פי' הרשב"ם העקרי

והתנן. גבי מפריש תרומה שתי מדות מן המאה שאם הרכינה הבעלים למדה ונתמצה שמן בשולי הכלי הרי הוא של תרומה ונותנו לכהן ובמתני' נמי תהוי של לוקח: הא אתמר עלה. דמתני' דהכא משום יאוש בעלים נגעו בה שהלוקח מפקיר אותו המיצוי וקני ליה מוכר ביאוש בעלים ומיהו מן הדין הרי הוא של לוקח וגבי תרומה אע"ג דמתיאש בהן הרי הוא של תרומה ואסורה לזרים: ארישא קאי. ולקולא דקתני גבי בעה"ב חייב להטיף לו שלש טיפין ואפי' בע"ש ואתא ר' יהודה לאקולי גבי' דבע"ש מיהא פטור: או אסיפא קאי. ולחומרא דפטריה ת"ק לחנווני מכל וכל ואתא ר"י לאחמורי עליה דאינו פטור אלא ע"ש עם חשיכה אבל בשאר ימים חייב: ת"ש. דאסיפא קאי מצאתי הגהת רבנ' זקני מנ' כב' כן כך נראה לי: מתני'. השולח את בנו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן משום יאוש: (ב) שם אלא צלוחית כנ"ל ותיבת שבר נמחק: (ג) רשב"ם ד"ה משום יאוש וכו' אבל גבי תרומה: (ד) ד"ה מצאתי וכו' ומי שמפרש. נ"ב ונ"ל לפי פירוש זה דלא גרסינן במשנה ופונדיון בידו וכך היא גירסת הרי"ף והרא"ש: (ה) בא"ד ואת"ל הא דתניא לפונדיון במתניתין דידן לא הוצרך יש לומר שכן דרך: (ו) ד"ה ומודים וכו' חייב הס"ד ואח"כ מתחיל גמרא ה"ג וכו' ישנים בשלמא הד"א: (ז) ד"ה לבקרה לבודקה אם שלימה: (ח) ד"ה ע"מ לבקרו לבדקו: (ט) תוס' ד"ה הלוקח וכו' לכך פטור כשנאנסו בחזרה לפי שאינו אלא שומר שכר ומדמייתי מינה סייעתא אההיא דהחזירה: (י) בא"ד שפיר סייעתא אההיא דאמימר:

תורה אור

כגון שנטלה למוד בה וכדרבה א)דאמר רבה הכישה נתחייב בה אימור דאמר רבה בבעלי חיים דאנקטינהו ניגרא ברייתא כי האי גונא מי אמר אלא אמר רבא ב)אני וארי שבחבורה תרגימנוה ומנו ר' זירא הכא במאי עסקינן כגון שנטלה למוד בה לאחרים ובשואל שלא מדעת קא מיפלגי מר סבר ג)שואל הוי ומר סבר גזלן הוי גופא אמר שמואל הנוטל כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב והני מילי הוא דקיצי דמיה ההוא גברא דעל לבי טבחא אגבה אטמא דבישרא בהדי דקא אגבה אתא פרשא מרמא מיניה אתא לקמיה דרב יימר חייביה לשלומי דמיה והני מילי הוא דקיצי דמיה ההוא גברא דאייתי קארי לפום נהרא אתו כולי עלמא שקול קרא קרא אמר להו הרי הן מוקדשין לשמים אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וה"מ הוא דקיצי דמייהו אבל לא קיצי דמייהו ברשות מרייהו קיימי ושפיר אקדיש ת"ר הלוקח ירק מן השוק ובירר והניח (א) אפילו כל היום כולו לא קנה ולא נתחייב במעשר גמר בלבו לקנותו קנה ונתחייב במעשר להחזירו אי אפשר שכבר נתחייב במעשר ולעשרו א"א (ב) שכבר מפחיתן בדמים הא כיצד מעשרו ונותן לו דמי מעשר אטו משום דגמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר אמר רב הושעיא הכא בירא שמים עסקינן ד)כגון רב ספרא דקיים בנפשיה ודובר אמת בלבבו:

תהלים טו

מתני' הסיטון מקנה מדותיו אחד לשלשים יום ובעל הבית אחד לשנים עשר חדש רבן שמעון בן גמליאל אומר חילוף הדברים חנווני מקנה מדותיו פעמים בשבת וממחה משקלותיו פעם אחת בשבת ומקנה מאזנים על כל משקל ומשקל אמר רשב"ג במה דברים אמורים בלח אבל ביבש אינו צריך

וחייב

כגון שנטלה למוד בה. כלומר מתניתין לאו בבעל הבית ולא בחנווני מוכרי צלוחית איירי אלא כגון שנטלה למוד בתוכה השמן ואע"ג דלא לדעת (ג) החנווני שלחה דשמא לא יטלנה משנטלה מתחייב בה וכדרבה: **הכישה.** במקל גבי זקן ואינה לפי כבודו איירי בב"מ (דף ל:) דאע"פ שאינו חייב להחזירה כיון שהכישה נתחייב בה והשתא איכא לפרושי מודים חכמים לרבי יהודה בשלא נטלה וכו': **אימור דאמר רבה.** אי בעי הוה פריך לימא דרבה תנאי היא אלא דעדיפא מינה קפריך: **דאנקטה ניגרי ברייתא.** הלקיחה פסיעות חיצוניות כלומר הרגילה לברוח ולילך למרחוק ומש"ה נתחייב בה: **כגון שנטלה.** מיד תינוק: **למוד בתוכה לאחרים.** שהצלוחית מדה ומדד בה לאחרים: **ובשואל שלא מדעת.** בעל הצלוחית פליגי: **דמר סבר.** רבנן גזלן הוי וקנייה להתחייב בה עד שתבא (ד) ליד בעלים דבעינן והשיב את הגזילה והשבה ליד תינוק לאו השבה היא והכי אמרי' בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיח.) הגונב טלה מן העדר והחזירו ומת או נגנב חייב באחריותו דבעינן דעת בעלים ואין זה דעת בעלים כשמוסרו ליד תינוק: **ורבי יהודה סבר שואל הוי.** וכי מחזירו למקום שנטלו משם די והלכך משהחזירו לתינוק פטור והא דאמרי' בהמפקיד (ה) הא דאמר רבה שואל שלא מדעת גזלן הוי היינו לרבנן דהכא ומודים חכמים לרבי יהודה הכי יש לפרש מודים חכמים לר' יהודה היכא דלא נטלה למוד בה לאחרים אפילו נטלה למוד לתינוק והיינו דקתני בזמן שהצלוחית ביד התינוק שלא מדד בה אלא לצורך התינוק ואם כן לא אפקה מרשות בעלים ומש"ה פטור מן הצלוחית ואית דמפר' לה להא סוגיא לחנווני הרגיל אצלו ומסר לו בעל הבית ככר הפונדיון ושלח בשביל השמן והאיסר ולא שלח ביד בנו כי אם הצלוחית לבדה ובכך הסוגיא פשוטה: **והני מילי דקיצי דמיה.** (ו) שדמיו קצובים כגון רחיים של פלפלין ושאר כלים קטנים שדרכן לעולם לתת בפשוט פשוט ובנדרים מוקי לה להא דשמואל בתרעא חריפא ובדבר שלוקחין קופצין עליו דאין הנאה למוכר בלקיחתו של זה דהרבה ימצא קופצין ומשום דהנאתו של לוקח היא הוה ליה הלוקח כשואל עליו ומיחייב באונסא ותניא התם בברייתא כוותיה דקתני נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר ונראה בעיני דלאו דוקא נושא שכר דא"כ לא ליחייב באונס אלא בגניבה ואבידה וטעמא משום דקיילי דמיה וזבינא חריפא הוא הרי הוא בנטילה זו כמו לוקח גמור אי נמי כמו שואל שכל הנאה שלו בו: **אגבה אטמא.** הגביה ירך לקנותה ולראות אם שמנה היא או כחושה: אבל לא קיילי דמיה כו' לא גרסי': **קרא.** דלעת: **שקול קרא.** לקנות: **אמר להן הרי הן מוקדשין לשמים.** לפי שלא היה יודע ממי ישאל מעותיו היה רוצה לאסרן להם: **אין אדם מקדיש כו'.** דכי יקדיש איש את ביתו כתיב (ויקרא כז) וה"נ כיון דקיילי דמייהו זכו בהו כדשמואל: **ברשותא דמרייהו קיימי.** ויכול להקדישן דלא דמי (ז) לגזלן דאמרי' (ב"ק סח:) שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דהכא לאו אדעתא למיגזל שקלינהו אלא לקונתן וכיון דלא קיילי דמייהו לא סמכא דעתייהו דשמא ירצה למכרן ביותר ודעתן להחזירן ומש"ה ברשותא דמרייהו קיימי: **הלוקח ירק.** חבר מעם הארץ: **בירר והניח.** ולא גמר לקנות: **אינו חייב במעשר.** דהא אינו מתכוין אלא לברר היפות אבל גמר לקנות נתחייב מיד לעשרו דמאי ואם רוצה לחזור ממקחו: **להחזירו א"א.** בלא הפרשת מעשר שכבר נתחייב במעשר ואין חבר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן: **ולעשרו א"א.** ואח"כ יחזירו למוכר שהרי מפחיתו בדמים שנתמעט החבילה כדי מעשר: **מעשרן ונותן.** ללוי ונותן לו דמי מעשר ומחזיר את המותר בעין: **אטו משום דגמר בלבו לקנות קנה ומעשר.** בתמיה אמאי הא אפילו אי קיילי דמייהו יכול להחזירן וליהדרינהו וליפטר: **רב ספרא.** הוה קרי קריאת שמע ואמר ליה ההוא גברא הב לי עסקך בכך וכך מעות וסבר דמשום מיעוט דמים הוה שתיק והעלה לו דמים מרובים ולאחר תפלתו לא רצה לקבל אלא במיעוט מעות הראשונות משום דגמר בלבו להקנותו בכך וה"נ גבי מעשר כיון דירא שמים הוא כיון שגמר בלבו זכה במקח ונתחייב (ח) במכר וכי מחזירו כחוזר ומוכר לו דמי: **מתני' הסיטון.** הוא חנווני גדול שקונה הרבה יחד ומוכר לחנוונים קטנים: **סיטון.** חטין בלשון יון ומשום שקונה הרבה חטין ביחד קורא לו סיטון ה): **מקנה מדותיו.** בשביל שנקבץ בהן היין והשמן ונקרש לתוכן ומתמעטת המדה ובכלי הלח מוקי לה לקמן: **בעל הבית.** שאינו מוכר תדיר כסיטון די בפעם אחת בשנה שאינו נדבק בו כל כך: **חילוף הדברים.** סיטון פעם אחת בשנה דכיון שמוכר תדיר אין המשקה נקרש בתוכו אבל בעל הבית שאינו מוכר תדיר נקרש (ט) ומייבש המשקה בתוכו: **החנווני מקנה פעמים בשבת.** לפי שתדיר למכור יותר מסיטון ובעל הבית ואתאן לת"ק כך פירשו רבותינו ולא נהירא דא"כ לא ס"ל הכי שהרי הלכה כרשב"ג במשנתנו ועוד דקמסכים בה רשב"ג כדקאמר אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים כו' ועוד אם איתא דפליג עלה אמאי לא קתני שיעוריה כדקתני לעיל אלא נראה דאפילו רשב"ג מודה בחנווני אע"פ שמוכר תדיר דכיון שאינו חייב להטיף ג' טיפין נקרש בתוכו יותר: **וממחה.** מקנח כמו ומחה ה' דמעה מעל כל פנים (ישעיה כה): **משקלותיו.** אבני משקל ששוקל בהן דבר לח ובשר: **על כל משקל** (י) **ומשקל.** בכל פעם ופעם ששוקל בהן שנדבק בהן יותר מן המשקולות לפי שיש להן בית קיבול צריך לקנחן בכל פעם ופעם: **במה דברים אמורים.** קינוחין הללו בדבר לח כגון בשר ויין ושמן: **אבל בדבר יבש.** כגון פירות כמון ופלפלין אינו צריך לקנח שלא נדבק בהן מאומה:

וחייב

מר סבר גזלן הוי. וחייב להחזירה ליד הבעלים תימה הא תנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיח.) גבי הגונב טלה מן העדר ולא ידעו בעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו ומנו הצאן והיא שלמה פטור וא"ר יוחנן לדעת מנין פוטר שלא לדעת אפילו מנין לא צריך א"כ ה"נ (כ) הכא אף על גב דגזלן הוי כשהחזירה ליד התינוק שלקחה הימנו יהיה פטור אומר ר"י שאני התם דמחזירה למקום המשתמר אבל הכא מאבדה בידים שמוסרה ליד התינוק כדאמרי' לעיל דאבידה מדעת היא:

לעשרן אי אפשר מפני כו'. במעשר ראשון ובמעשר עני אינו מפחיתו דבדמאי מעשרן והן שלו אלא מפחיתו במעשר שני שחייב לאכלו בירושלים ובתרומת מעשר דנותנו לכהן כדאמרי' בפרק בתרא דסוטה (דף מח.): **בירא** שמים עסקינן כגון רב ספרא כו'. ואם תאמר כשגמר בלבו לקנות היאך מחזיר וי"ל דמחזיר מדעת המוכר:

אחד

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פי"א מהל' גזילה ואבדה הל' יד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רפג סעיף ב:

קיג ב ג מיי' שם פ"ג הלכה טו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שנט סעיף ה:

קיד ד ה מיי' פ"ד מהל' מכירה הל' יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ר סעיף יא:

קטו ו מיי' שם וסמג שם טוש"ע שם סעיף ז:

קטז ז מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה כא:

קיז ח מיי' שם הל' כה:

קיח ט י מיי' פ"ה מהל' מעשר הל' א סמג עשין קלה [טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף נה]:

קיט כ ל מיי' פ"ח מהל' גניבה הל' יח סמג עשין עב טוש"ע ח"מ סי' רלא סעיף ז:

קכ מ נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

מסורת הש"ס

א) ב"מ ל: ב) [שבת קיח: וש"נ] ג) ב"מ מא. מג: ד) מכות כד. ה) ובתוס' ב"מ מח. ד"ה נתנה לסיטון פי' דסיטון הוא מוכר דבר לח דהיינו יין ושמן והרמב"ם (בפ"ב דדמאי מ"ד) פי' סיטון הוא המוכר מאכלים רבים במדה גסה:

* * *

רבינו גרשום

צלוחית דחנוני היא. אלא אביי בר אבין כו' הכא במאי עסקינן. דפליגי ר' יהודה ורבנן: כגון ששלח בעל הבית ביד בנו צלוחית למוד לו בתוכה. ונטלה החנוני מיד התינוק למוד לו לתוכה דכיון דנטלה מיד התינוק נתחייב באחריותה כדרבה דאמר רבה הכישה במקל לבהמת חבירו שהיתה תועה וברחה נתחייב באחריותה. ואם שיברה שוב התינוק בחזירה [נתחייב החנווני] לרבנן: מי דמי אימור דאמר רבה. אמאי חייב באחריותה כשהכישה משום דבעלי חיים היא ואינקטה נגרי ברייתא שהבריחה: כי האי גוונא. כשנטלה חנוני: מי אמר. רבה דנתחייב בה: ובשואל שלא מדעת שמדד בה לאחרים שלא מדעת בעל הצלוחית פליגי רבנן סברי שואל הוי ונתחייב באונסיה כל זמן שלא חזרה ביד לבעליה. ור' יהודה סבר שואל שלא מדעת גזלן הוי ואין לו דין שואל ופטור מן האונסין: והני מילי הוא דקיצי דמיה. שידע בכמה הוא נותנו ועל מנת כן הגביהו לקנותו באותן דמים אם יכשר בעיניו. ולהכי כי נאנס ברשות לוקח נאנס אבל אם לא קץ דמים קצובין היה נאנס ברשות מוכר. והני מילי הוא דבעי לה לכולה אטמא לקנות והוה יודע מה היו דמיה. אבל לא בעי לה כולה אלא חצית מאי דבעי מיניה חייב לשלומי: קארי. קישואין: והני מילי. דאינו מקדיש הוא דקיצי דמיה של כל אחת דכשהגביה קנאה זה החוטף. ואע"ג דלא נתנו דמים עדיין קנאום ולא היה יכול להקדישן שאינן שלו: אבל לא קיצי דמיה אע"ג דתפסה ברשותי' דמוכר קאי ומצי מקדיש: הלוקח ירק מן השוק. מן עם הארץ שחייב לעשר מעשר ירק מדרבנן. מדד חבילה אחת והניח אחת אפי' כל היום כולו שלא היה יודע עדיין איזה יקח לא קנה ולא נתחייב במעשר: גמר בלבו. ליקח אחת מהן אע"פ שלא הגביהה עדיין ושוב נמלך שאין צריך להם אעפ"כ קנה מעשר דחייב לעשר אותה חבילה: מה יעשה כיון שאין צריך להן. להחזירו אותה אגודה אצל שאר האגודות אי אפשר שכבר נתחייב במעשר משעה שגמר בלבו לקנות ואם מחזירו אצל האחרות יהיו טבל וחולין מעורבין ואסירין כולן. וליעשרן אי אפשר שאם יטול המעשר מאותה אגודה מפסיד המוכר שמפסידו בדמים כיצד יעשה בזה יעשר אותו שבירר ויתן לו למוכר דמי מה ששוה המעשר שנטל ויחזיר לו השאר: אטו משום דגמר בלבו לקנות. יקנה מעשר והלא לא הוציא בשפתיו לומר זה אני רוצה ולא הגביה א"כ במה קנאו: דמקיים בנפשו ודובר אמת בלבבו. כדרב ספרא שהיה לו חמור למכור ובשעה שהיה קורא ק"ש בא אחד ואמר לו תנהו לי בכך וכך דמים ונתרצה בלבו ולא היה יכול להשיבו והוסיף לו עוד הלוקח דמיו וכשנגמר קריאת שמע אמר ליה בדמים ראשונים אמרתי בלבי לתנו לך לא אטול ממך התוספת ונתנו לו בדמים

* * *

פירוש רשב"ם העיקרי

דבור (כגון שנטלה למוד בה כו') ליתא כל הדבור ומתחיל הדבור כדרבה דאמרינן באלו מציאות גבי השבת אבדה פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד זקן ואינה לפי כבודו פטור ואמר רבה הכישה אותו זקן אע"פ שאינה לפי כבודו נתחייב בה להביאה ליד הבעלים ואם אבדה אבדה לו הואיל והכניס עצמו בשמירתה ה"נ כיון שבאה לידו חייב משום השבת אבדה ואי משום דאבדה מדעת אין אדם חייב בהשבתה הני מילי כי לא נגע בה אבל נטלה חייב דומיא דזקן ואינה לפי כבודו דפטור וכי הכישה חייב משום דהראה עצמו בשמירתה ואבדה מהגרמתו גם זה הגיה רב' מנ' כב' והשתא אתיא סיפא שפיר דמודים חכמים היכא דלא נטלה חנוני כלל אלא מדד לתוכה כשהיא ביד תינוק פטור: אימור דאמר רבה כו'. ה"נ הוה מצי למיפרך כדלעיל לימא רבה תנאי היא אלא דעדיפא מיניה פריך: דאנקטה נגרי ברייתא. הלקיחה פסיעות היצונות שהרי בע"ח היא והבריחה ואבדה בידים: כגון שנטלה. חנוני מיד תינוק למוד בה שלא לצורך תינוק אלא למוד בה לאחרים מה שהוא מוכר להם דהוה ליה שואל שלא מדעת בעל הצלוחית: דרבנן סברי גזלן הוי. וקניה להתחייב בה עד שישיב ליד הבעלים עצמן דבעינן השבה מעלייתא כדכתיב והשיב את הגזלה והשבה ליד תינוק אין זו השבה אלא איבוד והכי תנן בהגוזל ומאכיל הגונב טלה מן העדר והחזירו ומת או נגנב חייב באחריותו כיון שלא החזירו בידיעת בעלים דהיינו החזירו לעדר ולא לבעלים ה"נ בעינן דעת בעלים וכשיחזירו לתינוק לא ידעי הבעלים: ור' יהודה סבר דינו כשואל. ויחזיר למקום שהשאילוהו ודיו והלכך משהחזיר' לתינוק פטור והאי דאמרי' בשלהי המפקיד הא דאמר רבה שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוי היינו הכא וסיפא הכי קתני ומודים חכמים לר' יהודה שאם לא נטלה על מנת למוד בה לאחרים ולא הוציאה מרשות הבעלים אע"פ שנטלה למוד בה לתינוק הרי הוא כאילו צלוחית ביד תינוק דהא לא אפקה מרשות בעלים ופטור מן הצלוחית: שואל הוי. דינו כשואל ומיהו איסורא מיהא איכא דלא גרע משולח יד בפקדון ואסור: והנ"מ דקיצי דמיה. שכבר קצב ופסק דמים קודם שנטלו א"נ כגון כלים קטנים הנמכרים לעולם באיסר איסר ששיעור שלהם ידוע כגון קדרות או ריחים של פלפלין שדמיהם קצובין מסתמא ובמס' נדרים בפ' ארבעה נדרים מוקי לה להא דשמואל בזבינא חריפא דהנאת לוקח הוא ואע"ג דתניא התם כוותיה בברייתא דקתני ונאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר נראה בעיני דלאו דוקא נושא שכר דא"כ לא לחייב באונסין אלא בגנבה ואבדה וטעמא משום דקיצי דמיה וזבינא חריפא הרי הוא בנטילה זו כמו לוקח גמור א"נ כמו שואל שכל הנאה שלו שחייב באונסין דכיון דזבינא חריפא אין כאן הנאה למוכר כלל בנטילתו של זה שהרבה ימצא לוקחים הלכך הו"ל מוכר כמו משאיל דלית ליה הנאה כלל: אגבה אטמא. ירך לראות אם שמנה היא ויש בה בשר הרבה: אבל לא קיצי דמיה כו' לא גרסי': קארי. דלעת: שקיל קרא. לקנות: אמר להם הרי הן מוקדשין. לפי שלא ידע למי ישאל מעותיו אחרי שכולם לקחו: אין אדם מקדיש כו'. דכי יקדיש את ביתו כתיב וה"נ כיון דקיצי דמיה זכו בהן כדשמואל שהרי ברשותו לקחו ולא בע"כ מכרן: ברשותא דמרייהו קיימי. וקדשי שהרי לא לגוזלו נתכונו דנימא שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו שהרי על מנת להחזירם לקחום אם יעלה בדמיהם והלכך אכתי ברשותיה קאי דהיינו משך ולא פסק דלא קני: הלוקח ירק. חבר מעם הארץ: בירר והניח. לא שגמר לקנות אלא לראות את הטובות ואח"כ יקח מה שירצה: לא קנה. להתחייב במעשר: קנה מעשר. דכיון דגמר בלבו לקנות הרי הן שלו כדלקמן ומיד איחייב ליה חבר להפרישן דמאי: להחזירם אי אפשר. אם רצה לחזור ממה שגמר בלבו אי אפשר להחזירם למוכר בלא הפרשת מעשרות דחזקה על חבר שאין מוציא דבר שאין מתוקן מתחת ידו: ולעשרו אי אפשר. ואח"כ יחזירם בלא מעשר: שמפחיתן. שנתמעטה החבילה כדי מעשר: מעשרן. ונותן ללוי ולעניים ונותן לו דמי מעשר וגם מחזיר את המותר בעין: אטו משום דגמר בלבו קנה מעשר. בתמיה

הגהות הב"ח (א) גמ' ובירר והניח והניח אפילו כל היום: (ב) שם ולעשרו א"א מפני שמפחיתן בדמים: (ג) רשב"ם ד"ה כגון וכו' דלא לדעת שיטלנה החנוני: (ד) ד"ה דמר סבר וכו' ליד בעלים. נ"ב ודמי להא דלעיל דף לה ע"ב: (ה) ד"ה ורבי יהודה וכו' בהמפקיד אלא הא דאמר רבה. נ"ב כלומר דמדאוקי רבה לרבנן דמתניתין דס"ל גזלן הוה ש"מ דס"ל לרבה גזלן הוה והדר לאוקמה מילתיה כרבנן דהלכתא כרבים וכ"פ רש"י בפ' המפקיד: (ו) ד"ה והני מילי דקיצי דמיה שכבר קנה ופסק דמיו קודם שנוטלן אי נמי שדמיו קצובים כגון רחיים: (ז) ד"ה ברשותא דמרייהו וכו' דלא דמי לגזל ולא נתיאשו הבעלים דאמרינן שניהן: (ח) ד"ה רב ספרא וכו' ונתחייב במעשר וכי מחזירו: (ט) ד"ה חילוף וכו' ומתייבש המשקה: (י) ד"ה על כל משקל בכל כ"ל ותיבת ומשקל נמחק: (כ) תוס' ד"ה מר וכו' ה"ג נימא הכי: